

wat *De Hope* over onze kerkelijke toestanden schrijft,¹⁵² en dan meestal zoo vrij ben het Amerikaansche en het Christelijke Gereformeerde element daarin te onderscheiden.

Toch heb ik telkens gelegenheid op te merken dat het niet altijd een voordeel biedt zoo op eenen afstand te staan van hetgeen men beoordeelt.

Men redeneert dikwerf uit onvolledige of foutieve gegevens.

Zonder u tot een ander gevoelen te willen bekeeren, of zelfs revisie van meer dan een vonnis te vragen, waartegen ik in mij zelven appel heb aangeteekend, wil ik uit de beide laatste nummers van *De Hope* die mij ter hand kwamen, even toelichten wat ik met deze laatste opmerking bedoel.

Ik wenschte u toch te schrijven over eene aangelegenheid, waarbij het publiek geen belang heeft, zoodat het nu in eene moeite doorgaat.

In het voorlaatste nummer,¹⁵³ dat ik ontving bewondert gij de scherpzinnigheid van dr. Kuiper, het klemmende van zijn bewijsvoering, het verpletterende van zijn argumenten. Ik wensch niet op dien lof af te dingen, maar wil het aan uzelf overlaten, te beoordeelen of het *voorbeeld* waarop gij u beriept wel zoo afdoende is.

Gij herinnert u het opstel, dat ik op het oog heb.

Dr. Van Ronkel¹⁵⁴ had beweerd, dat het alleen de kerk als één geheel en niet enkelen en personen of enkele gemeenten vrij stond *de kerkorde* te wijzigen.¹⁵⁵

‘Ei zoo’ antwoordde dr. Kuiper ‘als dit het geval is, dan heeft de geheele organisatie van 1816 geen rechtsgrond en geen recht van bestaan, want zij is buiten de kerk om tot stand gekomen.’¹⁵⁶

Gij vindt dit ‘prachtig’ terwijl deze geheele redeenering voor mij eene drogrede is; niets meer.

Waarom?

Omdat de conclusie van dr. K. door niemand betwist wordt. Ieder weet en erkent, dat de tegenwoordige kerkorde wederrechtelijk is ingevoerd. Maar het gaat hier om eene geheel andere kwestie n.l. deze: wordt de bestaande kerkorde werkelijk opgeheven, wanneer hier en daar een groepje zich daaraan onttrekt; zoo niet; heeft zoodanig groepje dan het recht in dezen voor heel de kerk te handelen, m.a.w. de kerk met alles wat zij bezit en al den invloed, die zij uitoefent, den vijand in handen te spelen?

Dit is het wat dr. V.R. en ik met hem ten sterkste ontken. Dat is scheuring, omdat het lichaam der Kerk, ter wille van iets wat haar *wezen* niet raakt, wordt van een gereten.

Men vergete toch niet 1° dat de koning in 1852 afstand gedaan heeft van zijne rechten ten behoeve der kerk, en dat noch in noch sedert 1852 eene enkele gemeente gezegd heeft: ik wensch de vroegere kerkorde hersteld te zien.

¹⁵² Hoedemaker was vermoedelijk geabonneerd op *De Hope*.

¹⁵³ *De Hope*, 23 januari 1889.

¹⁵⁴ Philippus Samuël van Ronkel (1829-1890) was hervormd predikant te Leiden (1883-1890) en net als Hoedemaker aanvankelijk medestander van Kuiper en in 1880 benoemd tot hoogleraar aan de Vrije Universiteit, maar hij bedankte om gezondheidsredenen. Hij ging niet mee met de Doleantie.

¹⁵⁵ Aldus een schrijven van de kerkenraad van de Hervormde Gemeente te Leiden aan J.C. van der Waals, gedateerd 2 november 1888 en ondertekend door Ph.S. van Ronkel en F. Oberman, respectievelijk als preses en scriba van deze raad. Dit schrijven is gepubliceerd in *De Heraut*, 25 november 1888.